

## Prednáška

Autor: Bc. Ballaschová, Čabala

Činnosť hvezdárne a planetária Medzev od 29.8. 2013 do 30.9. 2020, pracovisko Kultúrneho centra Údolia dovy a Rudohoria

Do r. 2008 bola Hvezdáreň Medzev samostatným právnym subjektom s riaditeľstvom, pod ktorú patrila Hvezdáreň v Rožňave ako pracovisko. Od 1.1.2009 až do súčasnosti je Hvezdáreň a planetárium Medzev pracoviskom Kultúrneho centra Údolia Bodvy a Rudohoria /KCÚBaR/ a má 2 zamestnancov /p. Čabala – referent astronómie, p. Ballaschová - ½ referent na úseku astronómie a ½ referent na úseku amatérskej tvorby, Ing. Zeman – ½ referent Kultúrno-osvetovej činnosti a ½ referent na úseku astronómie. Rožňavská hvezdáreň je pracoviskom Gemerského osvetového strediska a pracuje tam 1 zamestnanec. Od 1.1.2021 má rozhodnutím poslancov KSK KCÚBaR zaniknúť, má vzniknúť nový subjekt: Centrum kultúry Košického kraja /CKKK/. V súčasnosti nie je zrejmé, ako táto zmena bude ovplyvňovať činnosť a fungovanie Hvezdárne Medzev.

Každoročne od vzniku KCÚBaR sme organizovali okresné kolá ČVOH a regionálne kolá VOD. Boli sme členmi poroty na Krajskom kole ČVOH a p. Čabala pripravoval otázky na pre krajské kolá súťaže ČVOH podľa dohody s krajskou hvezdárňou Michalovce.

Každoročne máme veľký počet zahraničných návštevníkov, najviac sme mali z 27 štátov počas zasadnutia Charty európskych vidieckych sídiel, zástupcom Slovenska ja mesto Medzev a hostilo niekoľko krát účastníkov „malej /mládežnícka charta/ a veľkej Charty“. Robili sme im program na základe požiadaviek mesta Medzev.

Na základe medzinárodného mládežníckeho projektu: Všetci pod jednou oblohou, do ktorého sa zapojili mládežníci z Belgicka, Grécka, Slovinska, Fínka a Slovenska sa podarilo sfunkčniť planetárny prístroj a dokončiť miestnosť „planetária“, kde je v súčasnosti kapacita 20 miest na prednášky. Slávnostné otvorenie planetária bolo 29.8.2013. Zabezpečili sme nový stojan s podsvietením – svojpomocne p. Paugsch. Prednášky v planetáriu sa stretávajú s veľkým záujmom návštevníkov hvezdárne. Prednášky v planetáriu máme okrem slovenčiny v maďarskom jazyku /veľa škôl s vyučovacím jazykom maďarským / v pôsobnosti KCÚBaR/, v nemeckom jazyku a v anglickom jazyku na požiadanie. Od r. 2013 máme v prednáškovej miestnosti „Planetárny park“.

V spolupráci s Dr. Dankou Rapavou sme mali výstavu: Tajomstvo svetla a vody v máji 2014. V spolupráci s Greepeace Slovensko výstava Černobyľ v júni 2014. 21. až 22.6.2014 Dni regiónu Rudohorie v Nováčanoch: astronomické tvorivé dielne. 1. až 5.7.2014 Tábor pod hviezdami s medzinárodnou účasťou. 12. a 13.7.2014 DOD Dni mesta Medzev – pozorovanie Slnka a výklad v budove hvezdárne. 19.7.2014 Festival na konci sveta – Lucia Baňa, prezentácia činnosti HV. Domaša – festival bez hraníc, podujatie pre národnostné menšiny žijúce v SR, prezentácia činnosti HV a KCÚBaR. 26.7.2014 Deň obce Štós – pozorovanie Slnka a detské astrodielne. 30.8.2014 Festival MAS Rudohoria a MAS Hornád v Ždani, prezentácia činnosti HV a KCÚBaR. 4.10. a noc na 5.10.2014 zapojenie sa do „Bielej noci“ – prehliadka hvezdárne s výkladom a pozorovanie nočnej oblohy. V októbri výstava minerálov, polodrahokamov od Doc. Košútha a prednáška o mineralógii. 10.10.2014 Benefičný koncert v kostole na opravu vstupnej brány HV /Nemecko/. Výstava: Čína – známa-neznáma od Dr. Göbla /november 2014 až január 2015/. 5.12.2014 Mikuláš pod hviezdami.

Niekoľko rokov sme poskytli priestor na školenia a kurzy pre verejnú a štátnu správu, pre záujmové organizácie – všetko vzdelávacie aktivity.

Deň HV a planetárií 15.3.2015 sme robili astronomické prednášky, pozorovanie večernej oblohy a prednášky v planetáriu. 20.3.2015 sa nám podarilo zrealizovať on-line prenos zo 60% zatmenia Slnka, pri maximálnej fáze nás sledovalo cca 780 pozorovateľov z celého sveta za pomoci p. Dr. Kimáka a p. J. Merzca. Zaujímavý program sme pripravili počas Dňa hvezdárni a planetárií a Dňa letectva a kozmonautiky pre školy a pre širokú verejnosť. Počas Medzinárodného roku svetla mal u nás prednášku p. Dr. P. Rapavý, ktorú spestril modelom správneho a nesprávneho svietenia. Realizovali sme projekt podporený FPÚ „Vesmírni pátrači“ pre žiakov ZŠ /napr. Veľká Ida/. V Zlatej Idke sme boli súčasťou nadnárodného projektu EÚ propagácia práce HV a pozorovanie Slnka s odborným výkladom od 8.6 do 12.6.2015. V Nováčanoch počas Dní Rudohoria dňa 20.6.2015 – Farmfest sme mali veľa záujemcov na priame pozorovanie Slnka s výkladom. Dni obce Baška: astordielne, pozorovanie Slnka dňa 27.6.2015. 30.6.2015 sme realizoval medzinárodný projekt v spolupráci s gymnáziom Š. Moysesova Moldava nad Bodvou pre študentov zo 4 štátov EU a SR. Na Dňoch obce Vyšný Medzev 13.6.2015 sme realizovali denné a nočné pozorovanie. 11. a 12.7.2015 DOD: prednášky, prednášky v planetáriu, detské astordielne, pozorovanie Slnka. V roku 2015 sme zabezpečili výmenu strešnej krytiny a opravu odkvapov. 28.9.2015 sme realizovali on-line prenos z Úplného zatmenia Mesiaca priamo z našej kupoly a z dvora za obecným úradom obce Vyšný Medzev /vyššia nadmorská výška o 70 m/ za pomoci Dr. Kimáka a J. Mercza. 13. až 16.10.2015 sme predstavili krátky animovaný film, ktorého autorkou bola B. Bernáthová na Astrofilme v Piešťanoch. S podporou MK SR sme zrealizovali projekt pre handicapované deti: „Hviezdy svietia pre nás rovnako“. Rok sme ukončili tradičným podujatím „Mikuláš pod hviezdami“. Máme stálu výstavu meteoritov, ktorú pravidelne dopĺňame.

V r. 2016 sme realizovali projekt: Slnko a jeho súrodenci, z finančnou podporou FPU, získali sme časť finančných prostriedkov na zakúpenie solárneho ďalekohľadu LUND 50, zvyšok sme doplatili z rozpočtu KCÚBaR. Tradične sme uskutočnili Deň letectva a kozmonautiky. 9.5.2016 prechod Merkúra popred Slnčným disk sme zabezpečili pozorovanie „minizatmenia“ pre širokú verejnosť. Zabezpečili sme vymaľovanie zatečených stien po poistnej udalosti. Vymenili sme za úsporné plynové kotle 2 kusy/podlahové kúrenie/. 7. až 12.6.2016 medzinárodný projekt KSK Cestujúce bábky – pre cestovný ruch – možnosti návštevy hvezdárne. 18.6.2016 bolo denné a večerné pozorovanie oblohy vo Vyšnom Medzeve. 1.7.2016 „Festival na konci sveta“ na Lucia Bani – prezentácia činnosti HV. 15.7.-17.7.2016 počas Dní otvorených dverí hvezdárne sme sprevádzali návštevníkov po budove hvezdárne s odborným výkladom, mali možnosť navštíviť planetárium, kde mali prednášku o nočnej oblohe, dni mesta a Charta európskych vidieckych sídiel. V obci Štós sme počas Dní obce pozorovali Slnko a robili astronomické tvorivé dielne pre deti 30.7.2016. 12.8.2016 pozorovanie Perseíd na Kojšovej holi. V obci Poproč sme realizovali pozorovanie Slnka počas Dňa baníkov a Festivalu Rudohoria 10.9.2016. 11.9.2016 sme zabezpečili pozorovanie Slnka počas „krstu“ Klátovského meteoritu za prítomnosti p. Tótha a p. Svoreňa / meteorit Košice/. 30.9.2016 sme zorganizovali Európsku noc výskumníkov so 7 stanovišťami za pomoci RCM Košice a dobrovoľníkov. S podporou MK SR projekt: Hviezdy svietia pre nás rovnako. 5. a 6.12.2016 Mikuláš pod hviezdami: Medzev, Vyšný Medzev a Lucia Baňa.

16.3.2017 bola beseda pre školy s Jakubom Kapušom o skCUBE a činnosti SOS-y. 19.3.2017 Deň HV a planetárií: prednášky, pokusy a pozorovanie oblohy. Deň letectva a kozmonautiky sme zrealizovali tak, ako každoročne s pozorovaním Slnka a výkladom v planetáriu. 22.4.2017 I. Workshop Rudohoria Jasov – pozorovanie Slnka a astronomické tvorivé dielne/TD/. II. festival Rudohoria sa konal vo Vyšnom Medzeve 17.6.2017- astronomické tvorivé dielne pre deti a mládež a pozorovanie oblohy, prednáška pre oficiálnych hosti z NR SR aj verejnej a štátnej správy. 8. a 9.7.2017 DOD a oslavy 20.

výročia založenia HV v terajšej budove. 28. až 31.7. 2017 výjazdy, expedície za meteorickými rojmi Debraď. 23.8.2017 Medzinárodná výmena účastníci z 5 štátov: prednáška v planetáriu, výstavy, výklad v ang. jazyku. Realizácia projektu: „Hviezdy svietia pre nás rovnako“ a kontrola projektu z MK SR 25.8.2017. Banický deň v Poproči 9.9.2017- TD a pozorovanie Slnka. 29.9.2017 ENV za pomoci dobrovoľníkov: 6 stanovišť, pokusy v hmlovej komore, experimenty: „Škola hrou“, pozorovanie oblohy. Od 4.10. do 10.10. sme pre ZŠ a SŠ pripravili podujatia Svetového kozmického týždňa. 2.10.2017 sme sa osobne stretli s americkou astronautkou Dorothy Metclif-Linderbudger na besede organizovanej americkou ambasádou. Rok sme zakončili „ Mikulášom pod hviezdami“ s prednáškou p. Michala Vojsoviča.

Nákup nového projektoru s lepším rozlíšením na prezentácie do prednáškovej miestnosti.

V r. 2018 sme realizovali tradičné podujatia: Deň hviezdárni a planetárií a Deň letectva a kozmonautiky aj pre širokú laickú verejnosť. 14.4.2018 II. Workshop Rudohoria Jasov - astronomické tvorivé dielne a pozorovanie Slnka. 5.5.2018 Dni obce Nováčany pozorovanie oblohy a TD. Pozorovanie Slnka sme zabezpečili počas Dňa obce Vyšný Medzev a počas III. festivalu Rudohoria v obci Malá Ida. Na Juniálese v Nižnom Klátove nám počasie neprialo, len krátke pozorovanie Slnka. Aktivity počas „ Solárnych dní“ pre ZŠ, SŠ a MŠ. 13.7.-15.7.2018 sa konali DOD vo hviezdárni, kde sme zabezpečili návštevu planetária a výklad o práci vo hviezdárni, výstava, pozorovanie Slnka a TD pre deti. 27. júla 2018 sme pozorovali Úplné zatmenie Mesiaca a pozorovali sme Saturn, Mars a Venušu. 8.8.2018 a 13.8.2018 expedície za meteorickými rojmi mimo budovy HV. Putovný festival KCÚBaR sa konal 15.9.2018 vo Vyšnom Medzeve, kde sme zabezpečili denné a večerné pozorovanie oblohy a detské astronomické TD. 27. a 28.9.2018 sme realizovali v 7 stanovištiach Európsku noc výskumníkov v našej hviezdárni za pomoci Dr. Kimáka a Dr. Muchu a p. Tymczáka, Vojsoviča. Od 4. do 10.10.2018 prebiehal Svetový kozmický týždeň – podujatia a program hlavne pre školy od ZŠ po SŠ. 9.10.2018 Debraď – pozorovanie meteorických rojov. 6.12.2018 Mikuláš pod Hviezdami: Medzev a Vyšný Medzev. 14.12. 2018 Geminidy- pozorovanie mimo objektu HV.

Oprava prednej fasády budova hviezdárne a vstupnej brány. Dokúpený astronomický binokulár.

V r. 2019 sme nainštalovali nové zatemnenie do prednáškovej miestnosti, oprava bočnej fasády budovy. Podujatia v rámci 100. – výročia IAU.

21.1.2019 on-line prenos v spolupráci s Dr. Kimákom zo zatmenia Mesiaca, videli sme náraz meteoru na mesačný povrch, pozorovali sme aj Venušu a Jupiter. Uskutočnili sme aj tradičné podujatia Deň Hv a planetárií a Deň letectva. 28.4.2019 III. Workshop Rudohoria v Jasove – astronomické tvorivé dielne a pozorovanie Slnka. 29.4.-17.5.2019 Európske solárne dni – pozorovanie Slnka, “ solárne hračky „ a okuliare s astrofóliou. Interaktívna výstava: MORE – vedecká hračka - jún 2019. Deň obce Vyšný Medzev s pozorovaním Slnka a TD pre deti, sa konal vo Vyšnom Medzeve 22.6.2019. 25.6.2019 – Bootidy – mimo HV. 30.6.2019 MDD Jasov – astro TD a pozorovanie Slnka. 5.7.2019 celoslovenský 66. ročník Zraz turistov: výklad v planetáriu prednášky a program pre deti z celého Slovenska. 13.7.2019 – DOD Dni mesta Medzev - astronomické výstavy, návštevy planetária a výklad o činnosti hviezdárne priamo v budove hviezdárne. Výjazd Nižný Lánec a Mokrance: čiastočné zatmenie Mesiaca a pozorovanie Jupiter, Saturn. 27.7.2019 deň obce Štós – TD. 26. a 27.9.2019 ENV spolupráca s doktorandom z UPJŠ Košice, 6 stanovišť. 11.10.2019 Deň s I. Bellom – beseda pre školy /ZŠ a SŠ/ dopoludnia a popoludní na Historickej sále meštiackeho domu v Medzeve pre širokú verejnosť za prítomností TV a Rozhlasu. 4.-10.10.2019 Svetový kozmický týždeň a 4.-10.11.2019 Týždeň vedy a techniky s autorským dokumentom o I. Bellovi v spolupráci s p. M. Vojsovičom. 11.11.2019 nepriaznivé počasie na priame pozorovanie prechodu Merkúra popred slnečný disk – simulácia pre verejnosť. 5.12.2019 Vyšný Medzev: Mikuláš pod hviezdami.

Kultter ďalekohľad na verejné pozorovania, na verejné pozorovania nosíme s dobrovoľníkmi 2 až 3 ďalekohľady.

V r. 2020 oprava bleskozvodu. Do 9.3.2020 sme pracovali riadne, od 10.3. do 31.5.2020 sme boli zatvorení pre verejnosť na základe rozhodnutia KSK, ako zriaďovateľa.

### **Letné podujatia hvezdáreň a planetárium Medzev od 1.6. 2020 do 31.8.2020**

**Počet individuálnych skupín :** 50, zo SR, Čiech, Maďarska, Nemecka a Rakúska, prednášky aj v maďarskom jazyku a v nemeckom jazyku, celkový počet návštevníkov: 224

**Počet pozorovaní pre odbornú verejnosť:** pozorovanie a fotenie Kométy 5x / mimo hvezdárne: Debraď, Mokrance a pod./ spolu 23 ľudí

Pozorovanie a fotenie meteorických rojov: 6x /mimo objektu hvezdárne v pôsobnosti KCÚBaR/, spolu 26 ľudí

**Počet verejných pozorovaní Slnka:** 5x, spolu 265 ľudí / viac pozorovaní zmarilo nepriaznivé počasie/

**Počet verejných pozorovaní večernej oblohy:** 5x, spolu 268 ľudí/ viac pozorovaní zmarilo nepriaznivé počasie/

**Počet prednášok v planetáriu:** 22, v slovenskom a maďarskom jazyku, počet návštevníkov planetária: 140

**Deň hrania:** 25.9.2020 – zapojili sme prvý krát do celoslovenského podujatia

**Počet výstav:** 5, Výstava Meteoritov – doplnená o ďalšie časti, Výstava o Slnčnom-vesmírnom počasí – Anglicko slovenská odborná, zapožičanie výstavy od p. Vojsoviča: Dvadsať rokov... – Výstava k 20. výročiu Misie Štefánik, výstava výtvarných prác: Vesmír očami detí XXXV. , výstava výtvarných prác: Staň sa požiarnikom IX. – téma: Záchrana osôb z vodnej hladiny

**Zabezpečili sme:** každý mesiac aktuálnu tabuľku viditeľnosti objektov z hvezdárne Medzev, odpovedali sme na telefonické dotazy ku objektom na oblohe / vypúšťanie minisatelitov, reláciu v Rádiu Pátria, zúčastnili sme projektu Prof. Mojžiša pre turizmus, pomáhali sme technikovi pri projekte: Nízko uhlíkovej stratégie pre KSK, príspevok do medzinárodného Zborníka o Vedeckej hračke, projekt mini ESA úspešný po piaty rok, oprava a revízia bleskozvodu, spolupráca pri začiatkoch opravy kupoly.

V kupole máme stacionárny ďalekohľad Maksutov-Cassegrain 250/3000 mm a jeden protuberačný koronograf /snažíme sa o jeho výmenu a získanie novej mechaniky/, prenosné ďalekohľady: Newton 150/900 mm a 125/1000 mm

Planetárny prístroj GOTO EX -3.

Prednášková sála má kapacitu 80 miest, v prípade potreby ju vieme zvýšiť aj na 110 miest.

Veríme, že sa podarí zabezpečiť, aby Hvezdáreň a planetárium Medzev fungovala aj v r. 2021. Ďakujem za pozornosť!

